

SVOBODNO ALI VEZANO GOSPODARSTVO?

Ena ^{(najbolj značilna) posebnost} velikih ^{do je vse} modernega kapitalističnega

gospodarstva je, da neprestano valuje med dobami konjunkturov velikega in naglega napredka, pa zastoja in kriz z njihovimi usodnimi gospodarskimi in socialnimi posledicami.

V prejšnem stoletju je zlasti Marx izrazito pokazal na usodne posledice velikih, periodičnih gospodarskih kriz, gospodarske krize v povojni dobi pa smo v toku zadnjih letih videli in občutili te posledice v taki meri, kot še nikdar prej.

Propad cele vrste prej cvetočih industrij, na desetine milijonov brezposelnih, vse to je posebno ostro in živo postavilo v ospredje vprašanje, ali je to gospodarsko valovanje res nujno in neizogibno, ali se mora moderni človeški rod res kar tako prepustiti tej negotovi usodi gospodarskega razvoja, ali pa je mogoče, da bi se temu izognili in vse gospodarsko dogajanje smotrno organizirali in uredili.

To vprašanje postavljajo v ospredje tudi značilni zgledi in poskusi, zlasti boljševiški, kjer vse gospodarstvo več ali manj smotrno vodijo.

V jedru vsebuje to vprašanje problem svobode in vezanosti v gospodarstvu na sploh. Zato bom največ o tem govoril.

1/9

~~SVOBODNO ALI VEZANO GOSPODARSTVO?~~

~~XXX~~

I. Moderno kapitalistično gospodarstvo je bilo od vsega začetka zasnovano na liberalnih načelih popolne gospodarske svobode.

Ta gospodarski liberalizem je razumljiv: in

a/iz odpora proti fevdalnim in cehovskim omejitvam

b/iz potreb modernega tehničnega ^{napredka} in s tem zdrženega ^{gospodarskega}

^{in zidika} razvoja. Nove iznajdbe je bilo mogoče samo v svobodi prav izkoristiti. /II 248/

Ypopolna svoboda nemogoča. V resnici so se pričele kmalu uveljavljati razne omejitve

a) Umejnata je oblastvena gospod. = oz. politike (vse to del)

b) Na podjetniški strani velike monopolne gospodarske združbe karteli, koncerni, trusti itd.

c) Na delavski strani strokovne organizacije ^{raznih} lastvna socialna politika ⁱⁿ gospodarska politika

Tako je bilo že pred vojsko moderno gospodarstvo močno zvezano in uteseno. Vendar načelo liberalizma je še veljalo,

zlasti glede mednarodne trgovine. /Klavzula največje ugodnosti/

Vojska je to svobodo ~~in~~ odstranila. Doba vojnega socializma.

Po vojski so pričakovali nov razmah svobodnega kapitalističnega razvoja. Posebej glede svobodnega ~~in~~ mednarodne trgovine

Kako naj gledamo na ta razvoj?

3 XXX

Prvo vprašanje, ki moramo najprej odgovoriti!

II. Ali je svobodno gospodarstvo še mogoče?

Ako ne, zakaj?

A/ Glede na odnose med različnimi narodnimi gospodarstvi/Vprašanje svobodne trgovine/

1/ Jedro problema II. str. 294. Do danes imamo razne. Cinkovite je bilo na predmetu. V tem velike potrebe. Kje dobite v velike. V obliki: industrijski.

Na domaći tleh je bilo ustvariti možnost in razlike! Razlike med agrarni in industrijski svetovi v veliki obliki.

2/ Z vidika agrarnih držav II. str. 296.

Na področju je razlike med agrarni in industrijski svetovi. Agrarni svetovi se vajo Evropa kar od 1700.

- a) Nič ne sme! Drago industrijsko blago
- b) Možna idra in celo, kjer je industrijsko blago

3/ Z vidika industrijskih držav II. str 298

Zgodi industrijski državi. Namreč s svojo 1/3 kmetijsko produkcijo. Priznati (Cena žitne 100%). Teh in ogromnih potreb. Te so najprej za druge proizvode!

4/ Politična negotovost./Potreba obrambe/

~~B/ Problem svobode v notranjosti posameznih narodnih gospodarstev.~~

~~1/ Dejstvo, da je mednarodna svobodna trgovina nemogoča, zahteva smotrno vodstvo gospodarstva. Avtarkično gospodarstvo je nujno vezano.~~

B/Problem svobode v notranjosti posameznih narodnih gospodarstev.

1/Že dejstvo da je svobodna mednarodna trgovina nemogoča, zahteva smotro ureditev in vodstvo gospodarstva.

Pa tudi ne glede na to stopa danes v ospredje ideja o potrebi in pomenu pravega narodnega gospodarstva.

Dosedaj je bilo narodno gospodarstvo le beseda.

Ne bilo gospodarstva. Ni bilo prave ureje. politike ni bilo.

O potrebi in pomenu pravega narodnega gospodarstva

(II 304)

Ideja narodnega gospodarstva je utemeljena v posebnaj narodni oziroma državni občestvenosti. Vsi udje tega občestva se morajo tudi gospodarsko med seboj dopolnjevati.

Skupno delo se izvaja politično, tudi delo pobude pravega gospodarstva
mogočiti treba eksistenco vsem potrebnim in koristnim stanovom.

Enostransko razvit narod ni organičen ter ne more živeti iz svoje lastne moči. Zato enostranska industrializacija ni dobra, tudi če nese.

// Drugače pod kapitalističnim vidikom: tu se razvijajo samo tiste panoge, ki so dobičkonosne.

Tak enostranost je celo gospodarsko nevarna.

Anglija, Nemčija, Egipt, Savinjska dolina. Dešt zapovedi za nemške kmete II 309

1935!!

Pobri! Misel svobodne trgovine je zrasla iz stremljenja

po dobičku, je torej kapitalistična, ideja pravega narodnega gospodarstva je občestvena, njen cilj je čim popolnejša občja blaginja. /310/ *dejstvo manjše prostornosti v osrednji državi: redovniški*
2/Koncentracija gospodarstva v velikih podjetjih in bankah, ki je njih riziko prevelik, da bi ga mogel zasebni podjetnik sam nositi.

Kriza, polomi velebank [II 382] !!

Posledica: svobodno gospodarstvo je nemogoče, država je vsaki prisiljena v večji meri zanimati za gospodarstvo in velika podjetja spravljati pod svoj vpliv.

Rusija, "emčija /izjava Schachta 70% kreditnih bank leta 1931 v javnih rokah/ Italija, Turčija.

3/Tudi sicer zahteva vedno popolnejša kolektivizacija intenzivnejše gospodarsko vodstvo.

Vrednotno, morda

III. Sklep: Vežanost je nujna. Vprašanje samo, kako?

Za sedaj ugotovim najprej tole: Popolnoma kolektivistična rešitev problema nemogoče. Ne gre za vprašanje ali popolna svoboda ali nič svobode, gre le za pravo mero svobode in vežanosti: II 236

Svoboda in vežanost imata vedno relativen značaj.

b/po obsegu oziroma intenzivnosti. Svoboda je mogoča sao ob primernih utesnitvah.

a/kar pomeni za enega svobodo je za drugega združeno z omejitvami. Gre torej za dva korelativna pojma. II. 237

Dobre in slabe strani svobode in vežanosti:

A/ svoboda ~~ne pomeni~~ *ne pomeni*

1/ Dobre posledice: Svoboda pomeni neoviran lov za dobiškom. Zato:

velika podjetnost, iznajdljivost, gibljevost in gospodarnost.

slaba podjetja se hitro izločajo. /v tem pogledu boljše od vsakršnega vežanega gospodarstva, bodisi zasebnih monopolnih družb ali avtokratičnega režima. /Summary: Och gäbe es auch in der Staatswirtschaft einen Konkurs! Wieviele wäre da besser/

Vse se pro izvaja kjer so pogoji za to ni-

najugodnješi.

Te in pa konkurenca povzreča, da je produkcija neverjetno cenena. /II 240/

Prav zato svoboda v gospodarstvu pospešuje civilizacijo.

2/Slabe strani:

Divja tekma, Ne gre za dobre blago, temveč kako ubiti ^{Somlart i. v. f.} nasprotnika. Strški za reklamo, umazana konkurenca.

Prehitro uničevanje kapitala. Slabotna podjetja propadajo, zmagovalci si ustvarijo monopol, da izkoriščajo odjemalca /Konstruktivna napaka menjalnega mehanizma/

Preobilne investicije. spekulacija in nestalnost v gospodarstvu. Zato se mora investitani kapital bolj naglo amortizirati.

Izkoriščanje delavcev in nameščencev ter konsumentov. Nestalnost pa ovira smotrno gospodarsko in socialno politiko.

Končne preenaglo vzbujanje potreb. /II 242 -3/

B Vežane gospodarstvo. /Seveda samo pametne omejitve/

V glavnem je tu slika obratna:

1) Dobre strani:

Konkurenčni boj se zadržuje v pravih mejah

Nejatraktivnější prvky se uplávají odpa-
dají.

Intenzivnější se bojí anarchismu
eterna. To vše patří do oblasti
speculace i odpovědi, investiční
na delší dobu čas uzavření.

Intenzivnější položky je olepšena.

4 Slabší skupina

Intenzivnější se podle investiční
konceptu, průběhu uzavření.

Podle investiční konceptu. Kapitál se po-
čívá konceptu.

Slabší podle investiční se podle slabší.

Ve to podle investiční konceptu

namísto konceptu slabší konceptu

na investiční konceptu (konceptu)

~~Nepotrebni izdatki za reklamo manjši.~~

Nadaljevanje II 244

~~Danes potrebujemo razmeroma vezano gospodarstvo~~

Popolnoma nasplošno: svobodno gospodarstvo se odlikuje
po svoji givljivosti, vezano pa po svoji stalnosti.

Svoboda je umetna povsod, kjer treba veliko inicia-
tivnosti itd II 245 *Priznava. Tudi je v standardizaciji*

patulo je obliži. puzetnik: suverent!!

Rešitev je torej edino le v kombinaciji obeh oblik.

Plan: potis

Osnova vezanega gospodarstva je nujno le svobodno gospodarstvo

II 246

o razmerah

Določitev prave mere svobode in vezanosti ni enkratna

analitična naloga marveč abstraktnega mišljenja marveč

zadnje uve

vedno nova naloga vsakekratne sedanjosti;

Svoboda prevladuje v dobah naglega razvoja.

izraha puzetnik. kadar katero varue
spremeniti II 245 v populistični strukturi neje pola.
goditi. (Nim potube)

Vezano gospodarstvo pa je izraz umirjenja in zasto-

ja. *Pras konjuktura se je posamezne panoge*
II 245 B. 247
prvi razli. II 247

~~Danes potrebujemo razmeroma vezano, intenzivno~~
~~vedno, narodno gospodarstvo. To pa je v jedru težak problem.~~

O tem prihodnjič.

IV. Ali se bomo na ta način izognili krizam?

Predvsem: gospodarski razvoj ne zavisi samo od svobode in vezanosti. / Svoboda pospešuje nagel napredek, vezanost ga zadržuje. Vplivajo Na to vplivajo še druge okolnosti. N. pr. Sprememba v gospodarski strukturi sveta po vojski. Letine, naščanje in upadanje prebivalstva itd, politična negotovost, oboroževanje itd/

Vsega valovanja ne bo mogoče nikdar odpraviti. Konjunktura, ki obeta velik dobiček žene k enostranski in pretiranim investicijam ^{~~Asistencijski obliki~~ ~~Sedanjih konjunktura!~~} v tem pogledu pa zavisi zelo mnogo od spreminjanja potreb. Moda itd: Parholške negotovosti ~~in~~

Mogoče pa je s smotrno politiko to valovanje omejiti in spraviti v zmerne meje. Če je mogoče v krizi pomagati, potem mora biti tudi prej mogoče zadrževati razvoj v pravih mejah.

Zadnja kriza je bila dokaz da je bilo prej premalo reda in vodstva v gospodarstvu. II 252/3.

Prej potrebujemo razmeroma tesno vezano, intenziivno vodeno narodno gospodarstvo. ~~To pa je~~ ^{to} jedru težak problem.
O tem prihodnjič.